

SKAIDROJOŠS APRAKSTS

1 . I E V A D S

1.1.VISPĀRĪGI

Tukuma evaņģēliski luteriskās baznīcas (kad. Nr 90010040601001), fasāžu un jumta vienkāršotās atjaunošanas apliecinājuma karte (projekts) izstrādāta SIA "Arhitektoniskās izpētes grupa" 2021. gada septembrī. Projekts izstrādāts pēc Tukuma evaņģēliski luteriskās baznīcas draudzes pasūtījuma Pasūtītāja projektēšanas uzdevumā noteiktajā apjomā.

Būvprojekta vadītājs, vadošais arhitekts - arhitekts Artūrs Lapiņš, projekta risinājumus izstrādājis arhitekts Zigurds Greivulis un Guntars Jansons, ēkas tehnisko apsekošanu veicis būvinženieris Māris Benfelds.

1.2.AIZSARDZĪBAS STATUSS

Tukuma evaņģēliski luteriskā baznīca ir Valsts nozīmes arhitektūras piemineklis Nr. 6843, tajā atrodas vairāki valsts nozīmes mākslas pieminekļi, kā arī Baznīca atrodas valsts nozīmes pieminekļa "Tukuma pilsētas vēsturiskais centrs" (valsts aizsardzības Nr,7453) teritorijā.

2 . R E M O N T D A R B U D A L Ī J U M S E T A P O S

Ņemot vērā ierobežotos finansiālos resursus, izstrādājot projektu, nodalīta torņa un draudzestelpas - sakristejas fasāžu apjomi. Tas galvenokārt saistīts ar nepieciešamo sastatņu izbūvi un to īres izmaksām.

Torņa fasāžu atjaunošana veicama kopā ar torņa vara skārda nomaiņu un pirms tam veicamajiem darbiem - vienlaidus dēļu apakšklāja izveide, dzegas remonts, zemseguma izveide, kā arī krusta, lodes, gaiļa zeltīšana, zibensnovadītāja izveide, tekņu, noteku nomaiņa.

3. ESOŠĀS SITUĀCIJAS APRAKSTS

3.1. ĪSA VĒSTURISKĀ IZZIŅA

Baznīcas pamatapjoms (draudzes telpa ar divslīpju jumtu un torņa mūra daļa) uzcelts laika posmā no **1644.-1687.gadam**, kuru pārtrauca zviedru - poļu kara (1655 – 1660) darbības un tam sekojošā mēra dēļ. Celtniecībā izmantoti laukakmeņi un sarkani dedzināti māla ķieģeļi, kas galvenokārt izmantoti tikai ailu malu un pārsedžu izmūrēšanai.

1644. - 1649. gadam ilga celtniecība,¹ kuru pārtrauca zviedru - poļu kara (1655 – 1660) darbības un tam sekojošā mēra dēļ.

1687. gada inventarizācijā fiksēts, ka celtne pilnībā pabeigta.

1754. gadā uzbūvēta torņa smaile (76 pēdas = 30,6m). Tā segta ar skārdu. Torņa galā apzeltīts gailis.

1787. gadā paredzēts baznīcas remonts. Baznīcas mūrī ir plaisas, sienas izspiedušās, dzega jālabo. Kapu velves jāpilda ar zemi. Baznīca jāapmet no ārpuses un iekšpusē. Ir uzcelts jauns ģērbkambaris,² jeb taisnstūra plāna sakristeja, kas atradās austrumu daļā garenass virzienā pie altāra apsīdas. Mainītas jumta konstrukcijas un uzlikts jauns jumts, kā arī atraktas kapenes, liķi pārāpbedīti pie baznīcas.

No **1827.-1830. gadam** notikuši minētie remonta darbi.³ Izgatavoti 11 jauni logi.

1851. - 1859. gadam notikuši lielāki remontdarbi,⁴ aizbērtas kapenes baznīcas pagrabos.

1859.gadā tika uzbūvēta pašreizējā sakristeja un laikā līdz 1862.gadam arī kontraforsis.

1935. gadā labots jumts, „*liekot zem dakstiņiem šķindeļu segumu*”.

1937. gadā baznīcas interjers iegūst pašreizējo apdari, draudzes locekļi dāvināja baznīcai četras krāsainas logu vitrāžas, kas gatavotas A. Kālerta firmā Rīgā.

¹ Ozola A. Tukums. Vecpilsēta. Ielas un nami, to iedzīvotāji. - Tukums, Tukuma muzejs, [2007]. - 112.lpp.

² Ozola A. Tukums. Vecpilsēta. Ielas un nami, to iedzīvotāji. - Tukums, Tukuma muzejs, [2007]. - 112.lpp.

³ <http://www.tukumabaznica.lv/?ct=licibas>

⁴ Ozola A. Tukums. Vecpilsēta. Ielas un nami, to iedzīvotāji. - Tukums, Tukuma muzejs, [2007]. - 112.lpp.

1959., 1960. gadā tiek krāsota fasāde.⁵ Tikai tagad tiek likvidēti kara šāviņu radītie bojājumi. Baznīcas fasāde krāsota arī **1967. , 1974. gadā**.

2004. gada torņa smaili ieklāja ar vara skārdu, kas tika bojāts 2005.g. vētrā.

3.2. FASĀDES

FASĀŽU APDARES IZPĒTE

Fasāžu apdares kontrolzondāžas veiktas sienu lejasdaļā pa visu baznīcas perimetru, bet zem dzegām baznīcas un sakristejas ziemeļu fasādēs (baznīcas siena apsekota no pacēlāja). Baznīcas Z sienas augšdaļā konstatēti 3 apmetuma slāņi ar apdari. Sakristejai un kontarforsiem 1 apmetuma slānis ar labojumiem.

Spriežot pēc vēsturiskās informācijas, vecākais apmetuma slānis uzskatāms par baznīcas sākotnējo apmetumu un varētu būt datējams ar 1687.gadu. Tas ir samērā gaišs, vidēji smalkgraudains un ciets kaļķu javas (javai nav veiktas ķīmiskās analīzes) apmetums ar izteikti nelīdzenu virsmu. Uz apmetuma vizuāli konstatēti apmēram 6 apdares slāņi. Visos apdares slāņos izmantots līdzīgs gaišs kaļķa balsinājums silti dzeltenīgi pelēcīgos toņos.

Var pieņemt, ka 2.apmetuma slānis izveidots 1787./89.gada remontā. Tas ir pagaišs vidēja rupjuma kaļķu javas apmetums, kas pēc savas struktūras ir irdenāks par iepriekšējo apmetumu. Virsma nelīdzena, tomēr ne ar tik izteiktu reljefu kā iepriekš.

Domājams, ka pašreizējais apmetums varētu būt datējams ar 1825.gadu, kad vēsturiskajā aprakstā minēts apmetuma remonts. Esošais apmetums ir ciets, smalkgraudains, izteikti rozīgs kaļķu javas apmetums (domājams ar samērā lielu māla piejaukumu) ar gludu virsmu. Šobrīd baznīca balsināta. Kopumā vizuāli baznīcai uz apmetuma nosakāmi aptuveni 15 kaļķa krāsojuma slāņi.

20.gs. beigās daudzviet apmetuma remonts veikts ar cementa javu, daudzviet tā atdalījusies no pamatnes, fasāžu plāknēs veidojas plaisas. Baznīcas ziemeļrietumu kontrforsu slīpās plaknes ar ievērojamu bioloģisko apaugumu, ko sekmē tuvumā augošās liepas.

⁵ Tukuma ev.-lut. draudze 6.10.1954.-10.09.2004., LELB Konsistorijas arhīvs, 1. f., 1. apr., 315. l., 55. lp.

KOKA DZEGA

Esošā koka dzega gan baznīcai, gan sakristejai, domājams, izveidota 1930. gados. Uz tām konstatējami 6 eļļas krāsojuma slāņi. Sākotnējais tonis pelēcīgs, tad gaiši zilgans, dzeltenīgs, 2 balti slāņi un esošais pelēkais krāsojums. Bojātā jumta seguma dēļ dzega daudzviet trupējusi gan tornim, gan draudzestelpai.

TORŅA JUMTA SEGUMS

Tornis nosepts ar vara skārda lokšņu segumu. Loksnes savstarpēji savienotas ar vienkārtas vertikālajiem atlokiem. Atlokiem pāri pārlocīti skārda stiprinājumi. Vadoties pēc vizuāli novērtētā skārda seguma horizontālā atloka biezuma ārējā plaknē un no iekšpuses konstatētajiem skārda seguma plaknes pārrāvumiem horizontālās līnijās, secināts, ka izbūvēts nekvalitatīvs skārda lokšņu horizontālā atloka savienojums. Skārda loksnes pie jumta latojuma pieskrūvētas ar cinkotām skārdnieka skrūvēm. Vara skārda un cinkotā tēraudskārda materiālu nesaderības dēļ, domājams, ka cinkotās skrūves no iekšpuses ir korodējušas. Skārda vertikālie atloki daudzviet deformējušies un pārlūzuši. Visā torņa spices augstumā telpas pusē caur plēvi redzami vairāki caurumi skārda segumā. Torņa plaknēs ir zonas, kurās izmantotās skārda loksnes, kas pēc izmēriem neatbilst pārējām jumta segumam izmantotajām loksņēm. Tornim izbūvēta lietusūdens notek sistēma no cinkotā skārda teknēm un notekām. Cinkotā skārda notekas un teknes nedrīkst izmantot vara skārda jumtiem, jo tās pastiprināti korodē. Uz apsekošanas brīdi torņa teknēs konstatēta apjomīga materiāla korozija. R pusē atsevišķi tekņu posmi pilnībā korodējuši un tekne šajā zonā nefunkcionē.

DRAUDZESTELPAS JUMTA SEGUMS

Jumts segts ar māla dakstiņiem. Jumta dakstiņi vietām apauguši ar bioeroziju. Korē saplaisājusi dakstiņu stiprinājumu java. Kores dakstiņi sašķiebušies, līdz ar ko šajā vietā iespējama mitruma nokļūšana uz zemklāja dēļiņiem. Starp skursteņu galvām un dakstiņu seguma izveidoti nekvalitatīvi pieslēguma mezgli, pa kuriem notiek mitruma iekļūšana bēniņu telpā. Šai ēkas daļai un kontraforsiem ir izbūvēta lietusūdens novadīšanas sistēma, kas sastāv no cinkotām teknēm un notekām.

LOGI

Baznīcas esošās logu ārējās vērtnes saglabājušās no 1827.-1830. g., kad baznīcā izgatavo 11 jaunus dubultus groplogus ar lokveida pārsedzi. No ārpuses uz tiem saglabājies neliels krāsu slāņu skaits, visi baltā tonī (ar nelielām tonālm niansēm). Sakristejas logi arī krāsoti balti. 1937.gadā, iebūvējot vitrāžas, četriem altārdaļas logiem vērtnes aizstātas ar metāla rāmi, atstājot tikai 1830. g. logu arkveida augšdaļu.

DURVIS

Gan sakristejā, gan baznīcas durvju ailā pa labi no torņa atrodas vienādas durvju vērtnes- slēdzamas dēļu šķērsdzītnu divvērtņu koka durvis, kuru vērtnes iekārtas mūrī nostiprinātās kāšu virās. Durvju augšējā daļa pārsegta ar lokveida pārsedzi. Vērtņu ārējā plakne apšūta ar profilētiem dēļiem skujīņā, kas likta simetriski pret vērtnes horizontālo asi. Durvis datējamas ar sakristejas izbūves laiku 1859.gadā.

VĒDINĀŠANA

Draudzes telpas griestos izbūvētas čuguna vēdināšanas restes. Bēniņu telpā jumta plāknē izbūvēti divi gaisa nosūces atvērumi, kas nosegti ar skārda jumtiņu. Pilnīgai bēniņu telpas konstrukciju izvēdināšanai esošā vēdināšanas sistēma ir nepietiekama. Trūkst gaisa pieplūdes atveres dzegas zonā, kurā konstrukcijas ir vismitrākās.

3.3.TEHNISKĀ STĀVOKĻA APRAKSTS

Apsekojot ēku, secināts, ka jāveic vairāku to elementu nostiprināšana/ atjaunošana, lai nepieļautu to tehniskā stāvokļa tālāku pasliktināšanos, atsvaidzinātu ēkas arhitektonisko veidolu:

1. Torņa jumta seguma nomaiņa, vēdināšanas atvērumu izbūve smailes skārda plāknēs un gaisa pieplūdes mezgla izbūve torņa dzegā, zibensnovadītāja izveide, tekņu, noteku nomaiņa uz vara skārda,
2. fasāžu apmetuma remonts, skārda palodžu nomaiņa, izvirzītās cokola daļas nosega izveide no plakaniem ("bebrastes") māla kārniņiem,
3. Draudzeszāles jumta seguma remonts un sakristejas bēniņu vēdināšanas mezglu izbūve dzegā un korē,

4. dzegu trupējušo elementu nomaiņa, protezēšana,
5. logu rūšu ķitējuma atjaunošana,
6. torņa gaiļa, krusta zeltīšana.

4 . P R O J E K T A A P J O M S

4.1.PROJEKTA IZSTRĀDES ROBEŽAS

Atbilstoši līgumā iekļautajam projektēšanas uzdevumam un ēkas apsekošanas rezultātiem izstrādāti:

1. ēkas fasāžu atjaunošanas metodika un kartogrammas, cokola izvirzījuma noseģuma izveide, fasāžu krāsu pase,
2. torņa jumta seguma atjaunošanas risinājumi, zibensnovadītāja izveide,
3. draudzeszāles jumta bojājuma zonu kartogrammas, bēniņu telpas ventilēšanas risinājumi,
4. torņa 2. stāva groploga rasējums,

5 . F A S Ā Ž U R E S T A U R Ā C I J A

5.1.VISPĀRĪGI

Restaurācijas darbi objektā veicami saskaņā ar konservācijas principu - stabilizēt oriģinālo elementu esošā novecošanas stāvoklī. Galvenais darbu uzdevums - saglabāt autentiskās iezīmes, tai skaitā oriģinālā elementa struktūru, materiālu, virsmas faktūru un izskatu. Vispārīgā gadījumā restaurācijas – konservācijas darbi ietver šādus galvenos etapus:

attīrīšana => stabilizācija => papildināšana => sagatavošana gala apdarei

Restaurācijas darbi veicami atbilstoši Nacionālā Kultūras Mantojuma Pārvaldes kultūras pieminekļu aizsardzības noteikumiem, kā arī starptautiskajiem konservācijas — restaurācijas dokumentiem.

Uzsākot darbus objektā, Uzņēmējs nozīmē Atbildīgo Restauratoru, kurš koordinē atsevišķu restaurācijas darbu vai to posmu veikšanu, metodikas izstrādi un saskaņošanu, fiksācijas sagatavošanu, paraugu ņemšanu un izpētes vai laboratorijas analīžu savlaicīgu sagatavošanu u.c. Projektā paredzētos darbus.

Darbi ar kaļķu materiāliem veicami pie diennakts zemākās gaisa temperatūras >5°C, vai arī izbūvējot apsildāmu telti un nodrošinot temperatūru >5°C gan materiāla iestrādes, gan žūšanas periodā.

Šī projekta uzdevums ir apturēt nama fasāžu elementu tālāku bojāšanos un iegūt pilsētvidē patīkamu ēkas veidolu.

4.2. IZPĒTE

Pēc sastatņu uzcelšanas nepieciešams veikt apmetuma javas senāko slāņu granulometriskās un ķīmiskās analīzes. Apsekot koksnes bojājuma cēloņus un to apjomus dzegās.

4.2. ATTĪRĪŠANA

VISPĀRĪGI Attīrīšanas darbi veicami restaurācijas darbu ietvaros kā neatņemama restaurācijas procesa sastāvdaļa visām restaurējamām virsmām. Uzsākot attīrīšanu, pārliecināties, ka netiek bojāts oriģinālais materiāls. Tos veic akmens materiālu restaurators vai strādnieki tā uzraudzībā.

CEMENTA JAVAS LABOJUMI Cementa javas apmetums vai labojumi uzmanīgi nokaļami, nebojājot oriģinālo virsmu zem tiem.

5.2. LOGI, DURVIS

Lai arī šobrīd logu un durvju situācija ir apmierinoša, projektā iekļauta to pārkrāsošana. Ārējā stiklojuma pārķīvēšana nepieciešama altārdaļas 4 logiem, kur iekšējās vārtēs iebūvētas vitrāžas. Nopietna atjaunošana veicama torņa 2. līmeņa groplogam (protezēšana, stiklošana, ķīvēšana), pēc šī parauga izgatavojami logu bloki arī 2 pārējās šīs telpas logailās.

5.3. PALODZES

Esošās palodzes nomaināmas uz vara skārda, izgatavot ar apvali, guļošās šuves. Izgatavot jaunas titāncinka palodzes torņa logailām. Sakristejas durvju virsloga (nišas) palodzi saglabāt. (1930ie gadi).

5.4. APMETUMS

Demontēt no pamatnes atdalījušos iepriekšējo remonta pārziedumu slāņus. Apmetums uzmanīgi jāizklauvē, konstatējot, kurās vietās aiz plaisām ir izveidojušies tukšumi.

Izdrupumu vietās, un kur iepriekšējo remontdarbu laikā izmantots cements, izmantot kaļķa bāzes restaurācijas javu Caparol MITAU PUTZ (pie nepieciešamības var piejaukt javai 5% rupjākas frakcijas granti, lai tuvinātu oriģināla izskatam) .

Plaisas iztīrīt, aizpildīt ar kaļķu bāzes javu (Caparol "Dunaburg mortel" vai ekvivalents).

Pēc sagatavošanas javai jābūt plastiskai, tā nedrīkst nokrist no otrādi apgāzta javas dēļa.

Pirms kaļķu javas iestrādes veicama pamatmateriāla mitrināšana. Pēc iestrādes objektā kaļķu javas cietēšanas laikā (apmēram 1 mēnesi) veicama mitrināšana, nodrošinot, lai javas virskārtā neparādās plaisas, kas saistītas ar tehnoloģiskā procesa neievērošanu. Gadījumā, ja šādas plaisas tiek konstatētas, apmetums vai šuvojums šajās vietās jānokaļ un jāiestrādā no jauna.

Uzņēmējam jānodrošina, lai saistvielas un pildvielas attiecības visās labojuma vietās būtu vienādas. Apmetuma virsmas faktūru veidot analogu pārējām esošajām apmestajām plaknēm - uz apmestas virsmas jābūt rīvdēļa atstātām apļveida pēdām.

APMETUMA KRĀSOJUMS

Grunts uzklājama vairākās kārtās pēc nepieciešamības, nodrošinot, lai ūdensuzsūce no jauna uzklātajam (atjaunotajam) un esošajam, attīrītajam apmetumam būtu līdzīga. Pēc sastatņu nojaukšanas nedrīkst būt redzamas faktūras vai tonālas atšķirības starp atsevišķos tvērienos uzklāto apdari, kā arī pēdas no sastatņu līmeņiem. Projektā paredzētais sedzošais apmetuma virsmas krāsojums veicams, izmantojot silikātkrāsu , kas tonēta ar dabīgiem pigmentiem un uzklāta ar fleici divās kārtās.

5.5. COKOLA NOSEGS

Cokola izvirzīto daļu nosegt ar plakaniem "bebrastes" tipa sarkaniem māla kārņiem, to augšmalu piegriežot cokola izvirzījuma izmēram, izgriezt gropi sadures vietā, iestrādāt sienas apmetumā. Pārkare cokola malai 3-5 cm.

5.6. DZELZS ELEMENTI

Dzelzs elementus (viru kāšus, enkurus, savilces, karogturētājus) mehāniski attīrīt no rūsas līdz stabilai virsmai nedemontējot. Apstrādāt ar pretrūsas sastāvu, gruntēt ar lineļļas – svina mīnija grunti, 2x krāsot ar tonētu lineļļas krāsu.

5.7. DZEGAS

Pēc trupējošo apšuvuma dēļu demontāžas, konstrukciju bojājumu novēršanas, atjaunot apšuvumu ar oriģinālam atbilstoša platuma dēļiem, oriģinālam atbilstošiem profilējumiem. Pirms iestrādāšanas kokmateriālus antiseptizēt, piesūcināt ar lineļļu. Dzegās izveidojamas atveres torņa un baznīcas bēniņu vēdināšanas gaisa pieplūdei.

5.8. TORŅA VARA SKĀRDA SEGUMA NOMAIŅA

Esošais vara skārda segums tek šuvēs, un ir caurdurts ar naglām, stiprinot pie zemseguma.

Demontēt skārdu, dēļu zemsegumu, veikt nepieciešamos labojumus konstrukcijām. Nebojātos zemseguma dēļus izmantot atkārtoti veidojot vienlaidus (atstarpe ~15mm) dēļu segumu, ieklāt apakšklāju (dēļus, konstrukcijas antiseptizēt), ieklāt jaunu vara skārda segumu ar apkalpes, vēdināšanas lūkām, apkalpes āķiem.

Paredzēta torņa jumta vēdināšana ar gaisa ieplūdi caur spraugu virs dzegas un izplūdi caur vēdināšanas atverēm smailē.

Nomainīt teknes, notekas uz vara skārda.

Izveidot vara stieples (diam. 8mm) zibensnovadītāju, stiprinot statnī zem zeltītās lodes torņa smailē.

5.9. ZELTĪŠANA

Projektā ietverta esošā torņa smailes krusta, gaiļa un sfēras zeltīšana. Izmantojot torņa jumta seguma atjaunošanai nepieciešamās satatnes, demontēt krustu, gaiļi, sfēru zeltīšanai darbnīcas apstākļos, atpakalmontēt.

6. IZMANTOJAMIE MATERIĀLI

6.1. VISPĀRĪGI

Restaurācijas darbiem izmantot tradicionālus, oriģinālam atbilstošus un ar oriģinālu saderīgus materiālus un tehnoloģijas. Izmantotajiem jaunajiem materiāliem jāatbilst Valsts Standartam, un jāpievieno sertifikāti, kuros norādīta materiāla izcelsme un tehniskās īpašības. Otrreiz izmantotajiem materiāliem pirms iestrādes nepieciešamības gadījumā vai pēc Tehniskā uzrauga pieprasījuma Uzņēmējs nodrošina laboratorijas pārbaudi.

Visi produkti izmantojami atbilstoši ražotāju norādītajai tehnoloģijai, norādītās sistēmas ietvaros. Ja Uzņēmējs piedāvā projektā norādīto materiālu alternatīvu izmantošanu, izmaiņas saskaņojamas ar Restaurācijas arhitektu rakstiski, noformējot Materiālu salīdzināšanas aktu, kam Uzņēmējs pievieno aizvietojamā materiāla un piedāvātā ekvivalentā materiāla tehnisko datu lapas.

6.2. KOKMATERIĀLI

Būvgaldniecības izstrādājumu (siju, spāru, savilču u.c.) protezēšanai izmantojams kvalitatīvs 1.šķiras priedes (*Pinus Sylvestris*) kokmateriāls, kas cirsts vismaz iepriekšējā ziemā, augošā mēnesī. Pieļaujamais mitrums $18 \pm 3\%$. Stiprības klase ne zemāka par c24. Nav pieļaujamas bioloģiskas un citas vainas (zilējuma un trupes sēņu bojājumi, kukaiņu bojājumi, zibens plaisas, sala plaisas, gāšanas plaisas, mehāniskie bojājumi, stumbra formas vainas, melni vaļēji zari, trupējuši vaļēji zari, saauguši zari, gredzenveida gala plaisas, caurejoši zari vai caurejošas plaisas, dvīņserde, sveķu vēzis u.c.).

Pielietojot atbilstošus konstruktīvus risinājumus un nodrošinot konstrukcijās koksnei sausus apstākļus (mitrums zem 12%-14%) un pielietojot ķīmiskos aizsardzības līdzekļus (antiseptiķus), tādējādi izslēdzot trupes sēnēm barības vielas, koksnes destrūkcijas sēnes

nevar tālāk attīstīties.

1) Inficētās spēcīgi bojātās koka konstrukcijas, kuras ir zaudējušas savas tehniskās ekspluatācijas īpašības (koksne mīksta, viegli lūzt, var saberzt pulverī u.t.t.) ir rūpīgi jāizņem (izzāģējot, izkaļot, izcērtot) no sēnes bojājuma vietas epicentra un jāiznīcina sadedzinot.

2) Koksnes protezējumu vietas rūpīgi jādezinficē (jānotīra) kā arī ar bojāto pārsegumu vai jumta konstrukciju kontaktā esošā daļa, visā augstumā un platumā ar ERLITa tipa antiseptiķiem (ražo ZRF SIA "Relika", Turgeņeva 1/3, Rīga), vai kādu analogu, kuri ir pārbaudīti koksnes aizsardzībai pret trupes sēnēm, tai skaitā arī pret „mīksto” trupi.

3) Jaunās nomaināmās koka detaļas (protezējumi) kā arī jumta dēļi- pārsegumu "melnā" puse obligāti rūpīgi jāpiesūcina ar antiseptiķi ERLITS – N vai ERLITS (ja ir sveķaina skujkoksne), vai analogu antiseptiķi ,ievērojot lietošanas pamācību, jānožāvē gaisa sausi un tad jāiebūvē.

6.3. JAVA

Apmetuma atjaunošana atbilstoši nepieciešamajam biezumam ar tonētu kaļķa bāzes vēsturisko javu Caparol Mitau Putz (sastāvā 5% baltais cements). Apmetumu uzklāt uz sagatavotas pamatnes vienā piegājienā 5-15 mm biezumā. Ja nepieciešams biezāks slānis, tad pirmā klājuma virsmu pēc ievilkšanās uzraupināt un kad pirmā kārtā ir sacietējusi, uzklāt otru, tāda paša apmetuma kārtu vai veidot 5mm nobeiguma kārtu - uzfilcējot mitru apmetumu, tādā veidā panākot vēsturiskām ēkām raksturīgu virsmas faktūru. Pirms sekojošiem klājumiem ievērot žūšanas laiku 1 mm/24 h. Žūšanas laikā pasargāt virsmu no pārāk ātras izžūšanas (pie nepieciešamības mitrināt jaunuzklāto apmetumu). Mūra atjaunošanas darbi fasādēs veicami pie diennakts vidējās gaisa temperatūras >5°C.

Vispārīgā gadījumā saistvielas — pildvielas (kaļķu — grants) attiecība pieņemta 1:2...3 pēc tilpuma. Galīgā sastāva izvēle veicama, pamatojoties uz laboratorijas analīzēm un sagatavotajiem javas paraugiem. Laboratoriska pārbaude jāveic apmetuma paraugiem, lai varētu noteikt javas sastāvu pielabojumiem, apmetuma malu nostiprināšanai un apmetuma laukumu papildināšanai. Atbilstoši laboratorijas analīžu rezultātiem kaļķu javai pievienot ķieģeļu smelkni vai trasu (līdz 10% no tilpuma). Ķieģeļu smelkni paredzēts iegūt, saberžot

atsāļotus, zemā temperatūrā apdedzinātus māla elementus, piemēram, viduslaiku ķieģeļu lauskas. Pēc izžūšanas jaunā java nedrīkst atšķirties no pamatmūra un apmetuma javas pēc krāsas, struktūras (rupjuma) un ūdensuzsūces. Javas un apmetuma paraugi saskaņojami ar Arhitektu.

7. P R A S Ī B A S D A R B U V E I C Ē J I E M

7.1.KVALIFIKĀCIJA

Uzsākot darbus objektā, Uzņēmējs nozīmē Atbildīgo restauratoru, kurš darbu laikā nodrošina restaurācijas izpēti, dokumentēšanu, fotofiksāciju, kā arī pārrauga restaurācijas darbus un atsevišķus tajos iesaistītos restauratorus un amatniekus.

Darbu realizācijas kvalitāte atkarīga no piesaistīto amatnieku pieredzes un kvalifikācijas. Arhitekts un Pasūtītājs ir tiesīgs iepazīties un Uzņēmējam jāsniedz informācija par darbinieku iepriekšējo pieredzi līdzīga apjoma un rakstura darbu realizācijā. Arhitekts ir tiesīgs pieprasīt Uzņēmēja darbinieku nomaiņu vai kvalificētu speciālistu gadījumos, ja pastāv pamatotas aizdomas, ka darbi pēc to nobeigšanas neatbildīs projekta dokumentiem.

Darbu laikā pēc iespējas jā saglabā konstrukciju oriģinālā struktūra un autentiskie elementi. Oriģinālo elementu daļu nomaiņa plānota tikai gadījumos, kad nav iespējama to saglabāšana sliktā tehniskā stāvokļa dēļ.

7.2.RESTAURĀCIJAS IZPĒTE UN FIKSĀCIJA DARBU LAIKĀ

Analizē specifiskās rakstiski saskaņot ar Arhitektu. Tāpat rakstiski saskaņot paraugu ņemšanas vietas, norādot paraugu ņemšanas vietas plānā un fasādē.

Restaurācijas darbu ikdienas fiksācijai Uzņēmējs iekārto atsevišķu Būvdarbu žurnālu (Restaurācijas darbu žurnāls). Žurnālā ik dienas tiek veiktas atzīmes par veiktajiem restaurācijas darbiem, dotas skices par darba procesā pieņemtajiem risinājumiem, īsu atskaišu veidā ierakstīti uz vietas veikto kvalitātes kontroles pārbaūžu rezultāti. Žurnālā tiek fiksēta arī

javas sagatavošanas procesa dokumentēšana.

Darbu laikā Uzņēmējs nodrošina visu restaurējamo objektu fotofiksāciju pirms darbu veikšanas, darbu laikā pirms galveno darbu posmu (attīrīšanas, nostiprināšanas, papildināšanas, sagatavošanas eksponēšanai) veikšanas un pēc darbu pabeigšanas. Atskaite ar anotātiem galveno procesu krāsu fotoattēliem pirms restaurācijas darbu nodošanas iesniedzama Nacionālajai Kultūras Mantojuma Pārvaldei (NKMP), Pasūtītājam un Arhitektam sējuma formā un digitāli (kompaktdiskā).

Atskaitei jāietver norādījumi par restaurēto elementu un plakņu regulāro apkopi.

7.3.AUTORUZRAUDZĪBA

Visu restaurācijas darbu veikšanas standarti un metodes Uzņēmējam līdz darbu uzsākšanai saskaņojami ar Restaurācijas Arhitektu autoruzraudzības kārtībā.

Autoruzraudzības kārtībā pirms darbu uzsākšanas saskaņojami arī visu restaurējamo elementu un to apdares atjaunošanai iespējami nepieciešamie nokalšanas darbi, demontāžas darbi.

Atsevišķu apdares veidu paraugi sagatavojami pēc atbilstošās izpētes veikšanas un atskaites sagatavošanas. Vietās, kur paskaidrojuma rakstā minēta apdares vai risinājumu saskaņošana autoruzraudzības kārtībā, Uzņēmējam jā sagatavo apdares paraugi (~0.5m² krāsojumam, ~0.5 m² virsmas faktūrām). Turpmākie apdares darbi veicami tikai pēc šo paraugu akceptēšanas, par ko izdarāms atbilstošs ieraksts autoruzraudzības žurnālā.

8 . N O B E I G U M A D A R B I

Pēc restaurācijas darbu pabeigšanas sakārtot būvlaukumu, sakopt un attīrīt darba vietu un objektu kopumā.

Gadījumā, ja objektā turpinās citi darbi, nodrošināt restaurēto ēkas daļu aizsardzību pret

mehāniskiem bojājumiem, kā arī vēdināmu aizsardzību pret nokrišņiem.

Līdz darbu nodošanai sagatavot restaurācijas pasi, kā arī anotēt un digitāli apkopot fotofiksācijas materiālus.

Artūrs Lapiņš
sert. arhitekts (1-00758), būvprojekta vadītājs

izstrādāja: Guntars Jansons

2021. gada 18. septembris